

Carrière Coach

Handleiding voor coaches

Colofon JINC Derkinderenstraat 106 1061 VX Amsterdam
T 020 5063780 amsterdam@jinc.nl www.jinc.nl

Uitgave JINC, november 2011 Fotografie: Martine Berendsen, Naomi Rijkema en Otto Straatman
Vormgeving: Dedato ontwerpers en architecten Drukwerk: PrimaveraQuint

© 2011 JINC. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s) worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.

JINC

Te veel jongeren vallen uit op het (v)mbo. Ze maken een verkeerde studiekeuze of slagen er niet in hun stage af te ronden. Vaak groeien deze jongeren op in wijken met sociaaleconomische achterstand en weinig rolmodellen. Dit biedt hen minder kansen zich te ontplooiën; persoonlijk, maatschappelijk en economisch.

JINC laat jongeren van 8 tot 16 jaar ervaren wat er te koop is op de arbeidsmarkt en welke vaardigheden je daarvoor nodig hebt. Met de projecten van JINC worden jaarlijks ruim 19.000 leerlingen van de basisschool en het vmbo bereikt. Het doel: een juiste studiekeuze, minder kans op schooluitval en beter zicht op werk.

JINC is een vereniging die grotendeels wordt gefinancierd door het bedrijfsleven. Ruim 500 bedrijven en instellingen hebben zich (financieel) verbonden aan JINC. Ze stellen hun medewerkers beschikbaar als vrijwilliger, bijvoorbeeld als trainer of als coach.

De structurele bijdrage van bedrijven zorgt ervoor dat JINC niet afhankelijk is van subsidies. Hierdoor is het mogelijk snel en slagvaardig te opereren. Projecten zijn er niet voor even, maar kennen continuïteit. JINC is in 2003 opgericht in Amsterdam. Inmiddels is JINC ook actief in Utrecht, Haarlem en Rotterdam.

www.jinc.nl

Inhoud

Carrière Coach in het kort.....	4
Bijeenkomst 1:	
Instructiebijeenkomst	5
Startbijeenkomst	5
Bijeenkomst 2:	
Eerste gesprek.....	6
Workshop ‘Aan de slag met de actiepunten’	9
(gegeven door de docent)	
Bijeenkomst 3:	
Tweede gesprek	9
Veelgestelde vragen	10
Het vmbo, het mbo en de havo	12
De gespreksleidraad.....	14

Carrière Coach in het kort

Een groot maatschappelijk probleem in Nederland, met name in de grote steden, is schooluitval. In het schooljaar 2009/2010 verlieten bijna 3.000 Amsterdamse mbo-leerlingen voortijdig hun opleiding¹. Een belangrijke oorzaak van schooluitval is een verkeerde opleidingskeuze. Jongeren weten vaak niet wat ze willen en welke opleiding daarbij past. Veel ouders kunnen hen onvoldoende ondersteunen bij deze beroepskeuze. Bovendien groeien veel kinderen op in een omgeving zonder rolmodellen.

Het project Carrière Coach van JINC biedt 4e klas vmbo-leerlingen een loopbaanadviestraject. Doel is de leerlingen te stimuleren zich goed en bewust te oriënteren op hun studiekeuze, waardoor ze beter in staat zijn een keuze te maken voor hun vervolgonderwijs.

Onderdeel van het traject zijn een startbijeenkomst, een workshop gegeven door de mentor of decaan van de leerlingen en twee individuele gesprekken met een ervaren (personeels)manager uit het bedrijfsleven: de 'Carrière Coach'. Voor de leerlingen is een coachingsgesprek met een onbekend persoon echter en spannender dan met hun eigen docent. Het geeft ze de kans om met een objectief, onafhankelijk persoon vrijuit te praten over hun wensen en mogelijkheden.

De coach

Als Carrière Coach voert u gesprekken met vier leerlingen. De gesprekken worden één op één gevoerd, vinden plaats op school en duren 45 minuten. Tijdens de startbijeenkomst aan het begin van het project, maakt u kennis met deze leerlingen. Een aantal weken daarna vinden de eerste individuele gesprekken plaats. Aan de hand van een gespreksleidraad bespreekt u met de leerlingen waar ze staan in hun keuzeproses en waar hun interesses, dromen en kwaliteiten liggen. Tevens stelt u concrete actiepunten op die ze helpen bij het maken van een goede studiekeuze. In workshops werken de leerlingen vervolgens verder aan de actiepunten. De nadruk in het tweede gesprek, enkele weken later, ligt op de vordering van de leerling.

¹ Website Aanval op schooluitval van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

“Mijn coach heeft een bezoek voor me geregeld bij de Ambulancegarage. Het was erg leerzaam en interessant. Ik weet nu dat ik niet als verpleegkundige op de ambulance wil, maar als chauffeur. Dat past veel beter bij me!”

Marco, 16 jaar

Bijeenkomst 1: Instructiebijeenkomst

Ter voorbereiding op de coachingsgesprekken organiseert JINC een instructiebijeenkomst voor coaches. De bijeenkomst duurt één uur en sluit direct aan op de startbijeenkomst. Tijdens de instructie wordt de methodiek besproken. Daarnaast vindt er een workshop plaats. In de workshop passeren verschillende situaties de revue waar coaches mogelijk tegenaan lopen, wordt er dieper ingegaan op de doelgroep en worden tips en trucs uitgewisseld.

Startbijeenkomst

Tijdens de startbijeenkomst maakt u kennis met de leerlingen die u gaat coachen. De startbijeenkomst vindt plaats op de school en duurt anderhalf uur. De betrokken docenten (meestal mentoren of de decaan) zullen hiervoor ook een uitnodiging ontvangen.

De startbijeenkomst begint met een plenair gedeelte. JINC vertelt de aanwezigen meer over de inhoud en het verloop van het project. Na deze introductie gaat het gezelschap uiteen in groepjes. De coaches en leerlingen die in de komende maanden met elkaar in gesprek zullen gaan over studiekeuze, doen een kennismakingsspel. Doel is dat de coach en de leerlingen elkaar een beetje leren kennen.

“Als leerlingen al weten wat ze willen worden, zeg ik altijd maar: het pad eindigt niet bij een keuze, dan begint het pas! En ook dat is weer een mooi gesprek waard.”

Daniël Wolfs, KPMG

Bijeenkomst 2: Eerste gesprek

Aankomst op de school

Het is goed om een half uur voor de start van het eerste coachingsgesprek op de school aanwezig te zijn. U wordt ontvangen door de contactpersoon van de school. De contactgegevens en het adres vindt u in het pakket dat u vooraf van JINC heeft ontvangen. Elke coach voert met vier leerlingen een één op één gesprek van 45 minuten. Deze gesprekken zijn – met een pauze – achter elkaar ingepland. De contactpersoon van de school wijst waar uw spreekkamer is en waar u tussen de gesprekken door koffie of thee kunt krijgen.

Het gesprek

Introductie (5 minuten)

Het is van belang om een open sfeer te creëren. Jongeren denken vaak dat volwassenen vroeger nooit moeite hebben gehad met het maken van keuzes, en hen dus ook niet zullen begrijpen. Door het gesprek te starten met het (kort) vertellen van uw eigen ervaringen en dat iedereen het moeilijk vindt om keuzes te maken, stelt u de jongere op zijn/haar gemak. Verder is het goed om het doel van het gesprek uit te leggen, namelijk dat u met de jongere bespreekt wat de toekomstdromen zijn en waar zijn/haar kwaliteiten liggen. Zo kunt u samen kijken welke vervolgstappen en studies daar goed bij passen.

De gespreksleidraad (25 minuten)

Tijdens het gesprek wordt gebruik gemaakt van een gespreksleidraad, zie pagina 14. De gespreksleidraad is een kader voor het gesprek, maar u bent vrij het gesprek naar eigen inzicht aan te passen en te besluiten op sommige onderwerpen uitvoeriger in te gaan.

Aandachtspunten gespreksleidraad:

- Lees de gespreksleidraad van tevoren goed door.
- Zorg ervoor dat het gesprek geen vragen-vuur wordt. Vertel af en toe ook iets over uzelf.
- Zorg ervoor dat de leerling met een positief gevoel uit het gesprek stapt.

Actielijst (15 minuten)

Reserveer aan het einde van het gesprek voldoende tijd voor het invullen van de actielijst. Noteer samen met de leerling concrete opdrachten die de leerling moet uitvoeren voor het volgende gesprek. Voordat de actiepunten kunnen worden opgesteld, is het goed om te bepalen waar de leerling staat in het keuzeprocess. Weet de leerling al wat hij wil, twijfelt hij of heeft hij nog helemaal geen idee?

Als coach ontvangt u ook een actielijst. Hierop staan voorbeeldacties voor drie type leerlingen. Het kan natuurlijk voorkomen dat u samen met de leerling tot een actiepunt komt dat niet bij de voorbeelden staat. Uiteraard bent u vrij om deze ook op te nemen. Tevens is ruimte gereserveerd voor eventuele aantekeningen. Deze kunt u gebruiken voor het tweede gesprek.

Aandachtspunten actielijst:

- Houd de actiepunten zo concreet mogelijk.
- Ook leerlingen die al zeggen te weten wat ze willen, hebben actiepunten nodig!
- De leerling dient zijn/haar actielijst achter te laten bij de coach. U geeft deze na afloop van het gesprek aan de contactpersoon van de school.

Leerlingen die zeker zijn van hun studiekeuze

Het kan voorkomen dat u een gesprek voert met een leerling die al heel zeker is van zijn of haar studiekeuze, of zich zelfs al heeft ingeschreven bij een opleiding. U kunt in het gesprek onderzoeken hoe deze keuze tot stand is gekomen en of deze keuze echt bij de leerling past. Wat vinden zijn vrienden bijvoorbeeld van deze keuze? Heeft hij nog andere opties onderzocht? Past het bij de capaciteiten van de leerling? Daaruit volgen dan weer actiepunten om nog meer zekerheid te verkrijgen over de vraag of de keuze de juiste is of niet.

Na het eerste gesprek kunnen coach en leerling samen beslissen dat een tweede gesprek niet van toegevoegde waarde is. Geef dit dan tijdig door aan JINC. Wij zorgen ervoor dat de decaan of mentor hiervan op de hoogte is en dat de leerling niet voor een tweede gesprek wordt ingepland.

Coachingtips

- Probeer zoveel mogelijk uit de leerling zelf te laten komen, bijvoorbeeld door het stellen van open vragen, doorvragen en het creëren van een veilige, ontspannen sfeer.
- Maak de leerling medeverantwoordelijk voor het slagen van het gesprek door vooraf te vragen wat de leerling van het gesprek verwacht.
- Jongeren hebben een korte spanningsboog en verliezen snel hun aandacht als ze lang moeten luisteren. Houd het gesprek daarom zo interactief mogelijk.
- Probeer de leerling echt te begrijpen en vraag om uitleg als zijn of haar gedachtegang onduidelijk is.
- Vel geen oordeel.
- Geef niet te snel advies, maar probeer eerst door te vragen.
- Praat in begrijpelijke taal.
- Vermijd de vraag 'waarom?'. Jongeren voelen zich hier snel door aangevallen. Vraag om uitleg of vraag hoe iets komt.
- Als u een beter beeld wilt krijgen van de leerling, dan zijn vragen over hoe een leerling zich gedraagt in andere situaties vaak inzichtelijk.
- Onderuitgezakt zitten betekent niet altijd dat de leerling ongeïnteresseerd is. Het kan ook onzekerheid zijn. Probeer hier doorheen te prikken. Het zijn pubers!
- Houd rekening met culturele verschillen. De achtergronden van de (ouders van) de leerlingen die deelnemen aan het project zijn divers. De culturele verschillen die dit met zich meebrengt kunnen ook op school en tijdens het project naar voren komen. Zo is oogcontact in de Westerse cultuur een teken van respect, terwijl het vermijden hiervan in andere culturen juist respect weergeeft.

Wat is belangrijk bij een goede studiekeuze?

Uit onderzoek¹ blijkt dat bij het maken van een keuze voor een vervolgopleiding verschillende factoren van invloed zijn. Deze factoren kunnen zowel belemmerend als bevorderend werken.

Factor 1: experimenteren

Het is belangrijk voor jongeren om verschillende mogelijkheden uit te proberen en verschillende opties onder de loep te nemen. Experimenteren zorgt ervoor dat een jongere ziet en ervaart wat bij hem of haar past en wat zijn/haar eigen capaciteiten zijn. Denk hierbij aan stages lopen en open dagen bezoeken.

Factor 2: steun

Het is van belang dat een jongere bij het maken van een studiekeuze steun vindt bij ouders, maar ook bij vrienden, buren of andere bekenden. Steun bestaat uit het respecteren van de keuzes en het helpen zoeken naar een geschikte vervolgopleiding.

Factor 3: keuzecriteria

Jongeren kunnen op basis van veel criteria een keuze maken voor een vervolgopleiding. Belangrijk is dat ze de criteria kiezen die goed passen bij henzelf, zoals wat ze belangrijk vinden in de toekomst en hoe hun gedroomde opleiding of baan in dit plaatje past. Is dit niet het geval (en is een criterium bijvoorbeeld wat vrienden gaan doen of wat ouders willen), dan werkt deze factor belemmerend.

Factor 4: binding/commitment

Deze factor gaat over de mate waarin een jongere echt ergens voor wil gaan, bereid is hierin te investeren en niet snel zal opgeven. Dit is in veel gevallen positief, maar kan negatief werken als de jongere zich te veel richt op een heel moeilijk of onmogelijk doel. Ter illustratie: een jongen geeft aan dat hij profvoetballer wil worden en heeft hier een sterke binding mee. Dit kan er voor zorgen dat hij helemaal niet verder kijkt, terwijl de kans klein is om echt geld te gaan verdienen met voetballen.

1 J. De Wit, W. Slot & M. van Aken (red.) (2004). Psychologie van de adolescentie (23ste druk). Baarn: HB uitgevers, ISBN 9789055742103

Workshop ‘Aan de slag met de actiepunten’ (gegeven door de docent)

Een aantal weken na het eerste coachgesprek, krijgen de leerlingen een workshop op school. Tijdens deze workshop gaan ze onder begeleiding van de decaan of mentor actief aan de slag met de actiepunten van de coach. Vervolgens sturen de leerlingen hun coach een mail om hem/haar te informeren over de vorderingen in het keuzeprocess.

Iedere school geeft op een andere manier invulling aan het loopbaanoriëntatietraject. JINC stemt daarom in samenspraak met de individuele scholen de verdere invulling van de workshop af.

Bijeenkomst 3: Tweede gesprek

Het type leerling, de fase waarin de leerling zich bevindt in het keuzeprocess en de uitgevoerde actiepunten kunnen sterk variëren per leerling. Het tweede gesprek is dan ook bij uitstek een gesprek op maat, waarvan vooraf geen stramien te bepalen valt. De coach bespreekt in elk geval met de leerling hoe ver hij/zij is gekomen met het uitvoeren van de actiepunten en wat dat heeft opgeleverd. Heeft het verhelderend gewerkt? Wat heeft de leerling eraan gehad? Door het stellen van vragen onderzoekt u wat de leerling eventueel nog nodig heeft aan handvatten, informatie, concrete tips en actiepunten om tot een weloverwogen keuze te komen.

Evaluatie

Na het tweede coachingsgesprek wordt u per mail gevraagd een evaluatieformulier in te vullen. Het is erg belangrijk voor JINC om van u te horen hoe u het project heeft ervaren en of u nog verbeterpunten ziet. Op basis van de ervaringen van de leerlingen, mentoren en coaches kan de inhoud van het project, daar waar nodig, verder worden aangescherpt.

Ik vond het leerzaam om te zien dat deze leerlingen op jonge leeftijd al zulke keuzes moeten maken, terwijl ze tegelijkertijd ook nog een beetje kind zijn wat graag nog met vrienden buiten speelt en zijn of haar onzekerheden heeft.

Evelyne Tiemersma, De Nederlandse Bank

Veelgestelde vragen

Hoe oud zijn de leerlingen die een gesprek krijgen?

De coachingsgesprekken worden gegeven aan leerlingen uit de vierde (laatste) klas van het vmbo. De leerlingen zijn dan over het algemeen 15 à 16 jaar oud.

Welke opleiding doen de leerlingen?

Aan het project doen leerlingen mee die bijna klaar zijn met het vmbo- t of vmbo- kader (zie pagina 12 voor meer informatie over deze niveaus). De vmbo-kader leerlingen hebben in de tweede klas al gekozen voor een sector.

Krijgen de leerlingen op school begeleiding in het maken van een keuze voor een vervolgopleiding?

Uiteraard geven scholen voorlichting over mogelijke vervolgopleidingen. Maar helaas is er vaak geen tijd om de leerlingen persoonlijk te helpen met het maken van een keuze. Daarnaast is het voor de leerling prettig om met iemand van buiten de school te praten.

Ik ben eerder klaar met het gesprek. Mag ik eerder stoppen?

In principe is het niet de bedoeling om het gesprek vroegtijdig te stoppen. U kunt altijd eerder beginnen met het opstellen van de actiepunten en alvast meedenken over de uitvoering hiervan.

Wat doe ik als ik sta ingepland voor een coachingsgesprek en op het laatste moment ziek ben?

Neem zo snel mogelijk contact op met de medewerkers van JINC. Dan zoeken we gezamenlijk naar een oplossing.

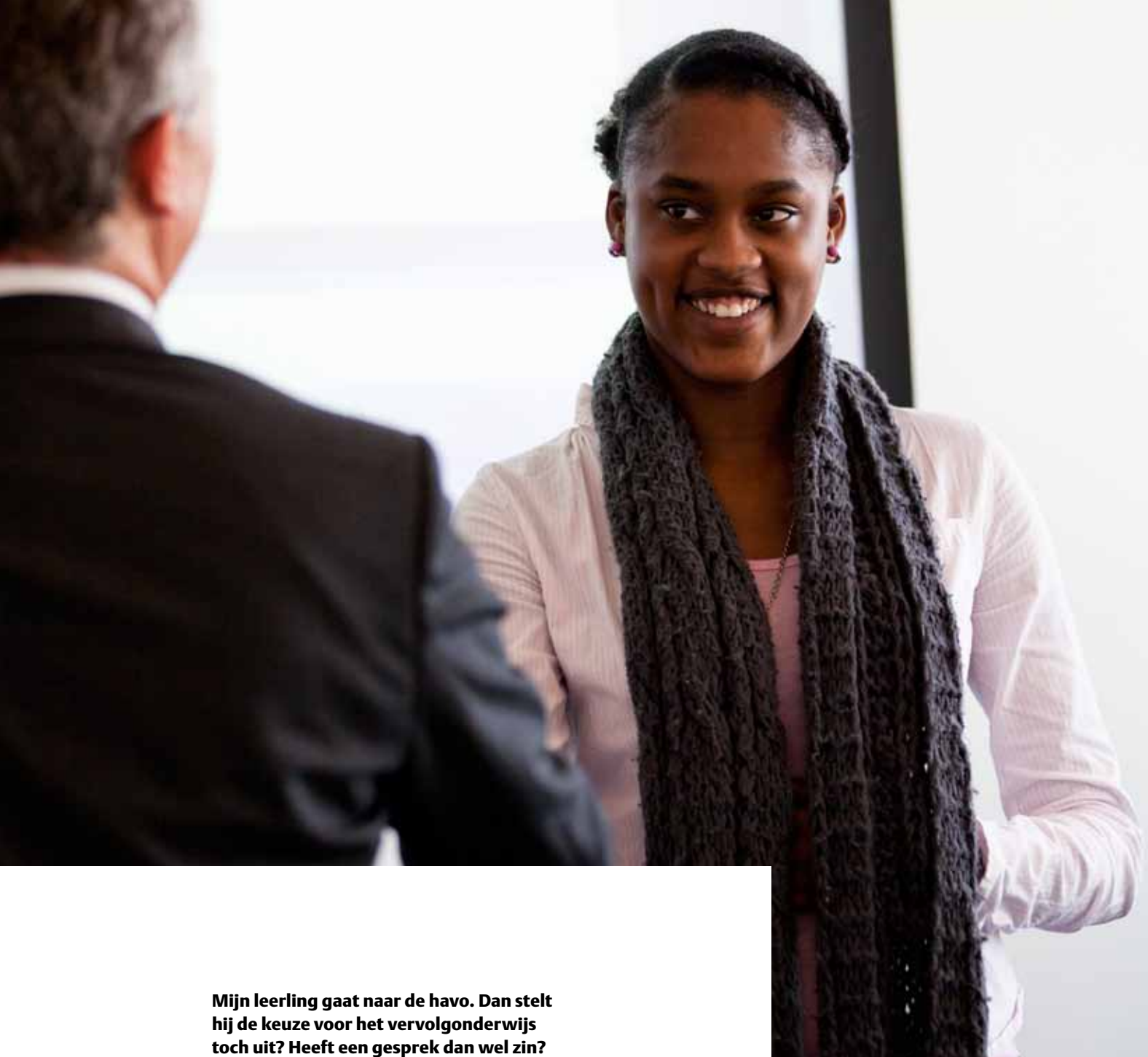
Wat doe ik als een leerling specifieke vragen heeft over een vervolgopleiding die ik niet kan beantwoorden?

Een coach hoeft geen expert te zijn op het gebied van onderwijs. Het is wel belangrijk de leerling te wijzen op de mogelijkheden om informatie te verkrijgen. Bijvoorbeeld via school, het bezoeken van websites, het bezoeken van open dagen of het praten met mensen die dezelfde opleiding gevolgd hebben.

Wat doe ik als een leerling al precies weet wat hij of zij wil?

U kunt, in samenspraak met de leerling, besluiten dat een tweede gesprek niet van toegevoegde waarde is. Houd hierbij wel rekening met het feit dat leerlingen vaak een irreëel beeld hebben van beroepen en het vaak geen kwaad kan om over de voorgenomen keuze verder te praten in een tweede gesprek.

Mocht u samen met de leerling toch tot de conclusie zijn gekomen dat het tweede gesprek niet plaats zal vinden, geef dit dan tijdig door aan JINC.

Mijn leerling gaat naar de havo. Dan stelt hij de keuze voor het vervolgonderwijs toch uit? Heeft een gesprek dan wel zin?

Ook voor deze leerling geldt dat hij of zij een keuze gemaakt heeft. Het is belangrijk te onderzoeken hoe deze keuze tot stand is gekomen. Realiseert de leerling zich goed waar hij/zij aan begint? Heeft de leerling het in zich om nog zoveel jaar naar school te gaan en weet de leerling al wat hij of zij na de havo wil gaan doen? Op de havo moet de leerling een profiel kiezen. Welk profiel wil hij/zij kiezen en past dit bij de leerling? Uit de antwoorden volgen actiepunten om nog meer zekerheid te krijgen over de juistheid van deze keuze.

*“Ik spreek op dagelijkse basis hoogopgeleiden voor mijn werk.
Maar nu moest ik mijn vragen en stijl aanpassen aan de leerlingen.
Dat was interessant! Even helemaal terug naar de basis!”*

Pleun van Reesema, Accenture

Het vmbo, het mbo en de havo

Het vmbo

Van alle middelbare scholieren in Nederland, volgt 60% een vmbo-opleiding. Vmbo staat voor ‘voorbereidend middelbaar beroeps- onderwijs’. Het vmbo duurt in totaal vier jaar. Vanaf het eerste jaar kent het vmbo vier niveaus. Alle vier de niveaus zijn bedoeld als vooropleiding voor het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Sommige richtingen bereiden ook voor op de havo.

Niveaus en leerwegen

- **Theoretische leerweg (vmbo-t):** Het niveau is vergelijkbaar met wat voorheen de mavo was. Van de half miljoen jongeren die het vmbo telt, volgt ruim 40% vmbo-t. Na het afronden van deze leerweg kunnen jongeren naar het mbo niveau 3 en 4 (vak-, middenkader en specialistenopleidingen). Ook de havo is een optie.
- **Gemengde leerweg (vmbo-g):** Dit is een mengvorm van theorie en praktijk. Deze leerweg bereidt voor op de vak- en middenkaderopleidingen op niveau 3 of 4 binnen het mbo.
- **Kaderberoepsgerichte leerweg (vmbo-k):** Deze leerweg komt voort uit de vroegere LTS, Huishoudschool en Lagere Agrarische School en bereidt jongeren voor op de vak- en middenkaderopleidingen in het mbo (niveau 3 of 4). De opleiding is gericht op jongeren die het liefst en best leren op basis van praktijkgericht onderwijs.
- **Basisberoepsgerichte leerweg (vmbo-b):** Dit is het laagste niveau van het vmbo. Leerlingen die deze leerweg gevolgd hebben kunnen mbo niveau 1 of 2 volgen en worden opgeleid tot beroepen waarbij ze – meestal als assistent – eenvoudige werkzaamheden uitvoeren onder toezicht.

Sectoren

Binnen de niveaus vmbo-g, vmbo-k en vmbo-b bestaan vier verschillende sectoren, namelijk:

- Economie
- Zorg en welzijn
- Techniek
- Landbouw

Na twee jaar algemeen vormende opleiding maken de leerlingen een keuze uit één van deze sectoren. De exacte benaming van de sectoren kan wisselen per school en veel scholen bieden specialisaties binnen de diverse sectoren aan. Op sommige scholen kiezen jongeren op het vmbo-t ook voor een sector. Voor hen blijven de gevolgen meestal beperkt tot een enkel bijvak.

Het mbo

Een vmbo-diploma wordt niet gezien als een startkwalificatie; het is geen diploma waarmee een jongere zich op de arbeidsmarkt kan begeven. Veel leerlingen stromen dan ook door naar het mbo, een vervolg op het vmbo. Het mbo (middelbaar beroepsonderwijs) is een combinatie van ervaring opdoen in de praktijk en leren op school. Hoe lang de jongere op het mbo zit, is afhankelijk van het niveau van de mbo-opleiding die hij of zij volgt. Er zijn vier verschillende niveaus:

- niveau 1: assistent beroepsbeoefenaar (geen startkwalificatie)
- niveau 2: medewerker / basisberoepsbeoefenaar
- niveau 3: zelfstandig medewerker / zelfstandig beroepsbeoefenaar / vakopleiding
- niveau 4: middenkaderfunctionaris / gespecialiseerd beroepsbeoefenaar (geeft toegang tot hbo)

BOL of BBL

Op alle mbo-opleidingen gaan de leerlingen naar school en doen ze praktijkervaring op in de vorm van stages of betaald werk. Er zijn twee varianten: de beroepsopleidende leerweg (BOL) en de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). Leerlingen die BOL volgen, lopen tussen de 20% en 60% van de tijd stages. Leerlingen die BBL volgen, volgen minstens 60% van de tijd (betaald) praktijkles in een leerbedrijf.

De havo

Na het vmbo-t kiest 17% van de jongeren voor de havo. Op de havo kiezen de jongeren voor een profiel; een vast vakkenpakket. De vier profielen zijn:

- Cultuur en Maatschappij
- Economie en Maatschappij
- Natuur en Gezondheid
- Natuur en Techniek

Elk profiel bestaat uit een gemeenschappelijk deel (voor iedereen gelijk), een profieldeel en een vrij deel. In dit deel kunnen ze vrij vakken kiezen.

De gespreksleidraad

Onderdelen coachingsgesprek

(circa 45 minuten)

1. Introductie
2. Huidige richting en vakken (hoe zijn de keuzes tot stand gekomen?)
3. Vervolgopleiding en latere baan (waar staat de leerling in het keuzeproces?)
4. Actielijst

Hieronder vindt u per onderwerp enkele introductievragen om een algemeen beeld te krijgen van het onderwerp. Deze zijn aangevuld met verdiepvragen (schuin gedrukt) om de vier belemmerende of bevorderende factoren te verkennen, die van belang zijn bij het maken van een goede loopbaankeuze.

U kunt zelf een keuze maken uit de vragen die voor uw leerling relevant zijn. Niet alle vragen hoeven behandeld te worden. Reserveer ruim de tijd voor het invullen van de actielijst. Als er veel vaart in het gesprek zit, bijvoorbeeld omdat de leerlingen al heel goed weet wat hij of zij wil, dan kunt u eventueel eerder overgaan tot het opstellen van actiepunten.

Introductie (5 minuten)

Tijdens de startbijeenkomst heeft u al kort kennisgemaakt met uw leerlingen. Toch is het belangrijk om dit onderdeel tijdens het eerste gesprek niet over te slaan. De leerling voelt zich één op één wellicht vrijer om iets over zichzelf te vertellen, dan tijdens de startbijeenkomst met zijn of haar klasgenoten erbij.

- Vertel kort iets over u persoonlijk (naam, leeftijd, woonplaats, gezinssituatie, hobby, etc.)
- Vertel kort iets over uw baan en hoe u tot een keuze bent gekomen.
- Vertel het doel van het gesprek; het helpen van de leerling bij de keuze voor een vervolgopleiding. Check of de leerling zelf nog andere doelen heeft voor het gesprek.
- Stel de leerling op z'n gemak: vertel dat het gesprek er alleen is om de leerling te helpen.
- Vertel dat de informatie vertrouwelijk wordt behandeld en dat de leerling het altijd kan aangeven als er vragen zijn waar hij of zij liever geen antwoord op geeft.
- Geef de opbouw van het gesprek weer: 30 minuten een gesprek en dan 15 minuten samen een actielijst maken.

- Vraag de leerling om iets over zichzelf te vertellen. Hierbij kunt u denken aan de volgende onderwerpen:

- o School
- o Familie/thuis
- o (Droom)bijbaan
- o Toekomstige baan/beroep
- o Dromen
- o Vrije tijd/hobby's

Het is belangrijk om in deze fase een duidelijk beeld van de persoonlijkheid en de leefomgeving van de leerling te krijgen. Welke interesses heeft hij/zij, welke talenten, hoe is de thuissituatie, heeft hij een vertrouwenspersoon in zijn omgeving? Ook is het goed om te onderzoeken wat voor type de leerling is. Is hij zorgzaam, sociaal, creatief of individualistisch?

Huidige richting en vakken (10 minuten)

Introductievragen

- Hoe vind je het hier op school?
- Wat vind je leuke vakken op school? Welke niet?
- Heb je al een richting/sector moeten kiezen? Ben je hier blij mee?

Experimenteren

- Hoe heb je je keuze voor deze school en richting/sector gemaakt?
 - o *Had je voor je gevoel genoeg keuze wat betreft scholen/richting?*
 - o *Naar welke school had je willen gaan als je vrij had kunnen kiezen?*
 - o *Hoe heb je je voorbereid op de keuze voor de richting die je gekozen hebt?*

Steun

- Welke mensen in je omgeving hebben je geholpen bij het kiezen van een school/richting?
 - o *Wat vinden je ouders van de school waar je nu op zit?*
 - o *Heb je voor je gevoel genoeg hulp gehad bij het kiezen van een school/richting?*
- Wat voor toekomst zien je ouders voor jou?
 - o *Ben je het daar mee eens?*
 - o *Vinden je ouders het belangrijk dat je je school afmaakt?*
- Wie helpt je bij het maken van je huiswerk?
 - o *Zou je meer hulp willen en zo ja, van wie?*

Keuzecriteria

- Vind je dat de school/richting die je nu doet bij jou past? Waarom wel/niet?
 - o *Waar liggen je talenten?*
 - o *Gebruik je die nu?*
- Wat vind je voor- en nadelen van deze school/richting?
- Wat was de belangrijkste reden voor het kiezen van deze school/richting?

Binding

- Heb je bij het maken van de keuze voor je school/richting al rekening gehouden met een eventuele vervolgopleiding?
 - o *Welke vervolgopleiding kun je met jouw richting gaan doen?*
 - o *Welke richting had je gekozen als de richting die je nu volgt niet bestond?*
- In hoeverre was de keuze voor deze school/richting je eigen keuze?
 - o *Sta je er helemaal achter?*
 - o *Had je liever op een andere school gezeten of een andere richting gekozen en zo ja, welke?*

Vergoopleiding en latere baan

(15 minuten)

Introductievragen

- Wat wil je later worden?
 - o *Wat wilde je vroeger worden?*
 - o *Kun je vertellen waarom dit veranderd is?*
- Welke vervolgopleiding wil je gaan doen?
- Hoe ziet jouw ideale toekomst er uit?

Experimenteren

- Over welke verschillende vervolgopleidingen heb je weleens nagedacht?
 - o *Tussen welke vervolgopleidingen twijfel(de) je?*
 - o *Kun je van deze opleidingen een voordeel en een nadeel noemen?*
- Wat heb je gedaan om te kijken welke vervolgopleiding het beste voor je is?
 - o *Ken je mensen met een interessante baan? Heb je weleens met hen over hun werk gesproken?*
 - o *Heb je wel eens ergens een stage gelopen?*
 - o *Heb je wel eens een open dag bezocht?*
 - o *Heb je wel eens op internet gekeken om informatie op te zoeken over een school of opleiding?*

Steun

- Helpen je ouders je bij het kiezen van een vervolgopleiding?
 - o *Wat vinden zij het beste bij je passen denk je?*
 - o *Kunnen ze je vertellen over de voor- en nadelen van een opleiding?*

- Praat je wel eens met vrienden en vriendinnen over je vervolgopleiding?
 - o *Zijn er vrienden/vriendinnen die dezelfde vervolgopleiding willen gaan doen als jij?*
- Vind je het moeilijk om te kiezen en zou je daar meer hulp bij willen krijgen?
 - o *Van wie zou je het liefste hulp krijgen?*

Keuzecriteria

- Wat vind jij belangrijk bij het kiezen van een vervolgopleiding?
 - o *Bijvoorbeeld: veel geld verdienen, mensen helpen, vrienden gaan ook die opleiding doen, mijn ouders willen dit graag, het is dichtbij, ik wil graag achter een computer zitten, etc. Laat de leerling eventueel een top 3 maken.*
- Waarom denk je dat de vervolgopleiding die je in gedachte hebt bij je past?
 - o *Waar ben je goed in? Hoe kun je die talenten gebruiken in je vervolgopleiding?*

Binding

- Welk beroep past bij jou en waarom?
 - o *Zijn er mensen in je omgeving (bijv. ouders) die deze baan ook hebben?*
 - o *Zou je trots zijn als je deze baan later echt krijgt?*
 - o *Hoe hard ben je bereid te werken om dit te bereiken?*
 - o *Welke moeilijkheden verwacht je tegen te komen om dit te bereiken?*
- Hoe zou je het vinden als het niet lukt om die baan te krijgen?
 - o *Welke banen lijken je nog meer leuk?*

Actielijst (15 minuten)

Stel samen met de leerlingen concrete en haalbare actiepunten op. Laat de leerling deze actiepunten noteren op zijn actielijst. Vertel dat hij zelf aan de actiepunten moet werken, maar dat er in de klas ook aan gewerkt zal worden. Voelt u echter zelf de behoefte om de leerling te helpen, dan kan dat natuurlijk ook.

Tips:

- Bepaal vooraf samen met de leerling waar hij of zij staat. Weet de leerling al wat hij wil, twijfelt hij of is hij helemaal zeker van zijn zaak?
- Gebruik de voorbeeld actiepunten op uw eigen actielijst.
- Maak aantekeningen van de actiepunten voor uzelf, ter voorbereiding op het tweede gesprek.
- Op het actieformulier is ruimte gereserveerd voor het uitwisselen van email-adressen zodat u per mail contact kunt onderhouden.

JINC Amsterdam

Derkinderenstraat 106
1061 VX Amsterdam
T 020 506 37 80
amsterdam@jinc.nl

JINC Haarlem

p/a Derkinderenstraat 106
1061 VX Amsterdam
T 020 506 37 80
haarlem@jinc.nl

JINC Utrecht

Westerdijk 74
3513 EW Utrecht
T 030 752 36 50
utrecht@jinc.nl

JINC Rotterdam

Dordtselaan 45-47
3081 BE Rotterdam
T 010 760 07 10
rotterdam@jinc.nl